

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA

DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER

prednesené 6. septembra 2005¹

1. Bundesverwaltungsgericht (najvyšší nemecký spolkový správny súd) položil Súdnemu dvoru podľa článku 234 ES dve prejudiciálne otázky týkajúce sa výkladu článku 6 rozhodnutia Asociačnej rady č. 1/80 z 19. septembra 1980 o vývoji pridruženía medzi Európskym spoločenstvom a Tureckom.²

2. Toto ustanovenie priznáva tureckým pracovníkom v závislosti od dĺžky ich zamestnania v jednom z členských štátov určité práva.

3. Pochybnosti vnútroštátneho súdu sa týkajú účinkov viacerých prerušení v období vykonávania povolania námorníka na výpočet dôb zamestnania potrebných na nadobudnutie práva na slobodný prístup k akejkoľvek zamestnaneckej činnosti.

I — Uplatniteľná právna úprava

4. Vzťahy medzi Tureckom a Európskou úniou sa menia v závislosti od aktuálneho politického a ekonomického vývoja,³ ich právny rámec sa však nemení.⁴

A — Dohoda o pridružení

5. Dohoda o pridružení medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Tureckom, ktorá bola schválená a potvrdená v mene Spoločenstva rozhodnutím Rady č. 64/732/EHS z 23. decembra 1963⁵ (ďalej len „dohoda o pridružení“), bola podpísaná v Ankare 12. septembra 1963.

¹ — Jazyk prednesu: španielčina.

² — Vzhľadom na to, že oficiálne znenie tohto rozhodnutia nebolo zverejnené, text rozhodnutia možno nájsť v publikácii *Dohoda o pridružení a protokoly EHS — Turecko a ostatné základné texty*, Rada Európskych spoločenstiev, Brusel, 1992, s. 327 a nasl. O priebehu rokovaní a procese vypracovania znenia dohody pozri Ananiades, L.C.: *L'Association aux Communautés européennes*, Librairie générale de droit et jurisprudence, Paríž, 1967, s. 50 — 59, a Lesort, G.: *L'Association avec la Turquie*, *L'Association à la Communauté Économique Européenne. Aspects juridiques*, Presses Universitaires de Bruxelles, Brusel, 1970, s. 89 — 111.

³ — Núñez Villaverde, J. A.: „Turquía y la UE: una carrera de obstáculos sin fin“, *Política Exterior*, 1998, č. 63, s. 65 a nasl.

⁴ — Olesti Rayo, A.: „El Acuerdo de Asociación con Turquía y el régimen jurídico de los trabajadores de nacionalidad turca en la Unión Europea“, *Revista de Derecho Comunitario Europeo*, č. 7, január/jún 2000, s. 51.

⁵ — Ú. v. ES 1964, 217, s. 3685; Mim. vyd. 11/011, s. 10.

6. Ako som už uviedol v návrhoch vo veci Öztürk,⁶ táto dohoda si kladie za cieľ podporovať trvalé a vyvážené posilňovanie obchodných a hospodárskych vzťahov medzi oboma stranami, zabezpečovať rýchlejší rozvoj tureckého hospodárstva a zvyšovať mieru zamestnanosti a životnú úroveň v tejto krajine. V preambule sa uvádza, že podpora úsiliu tureckého ľudu pri zvyšovaní jeho životnej úrovne zo strany Spoločenstva v konečnom dôsledku zlepši vstup Turecka do Spoločenstva v neskoršom období.⁷

7. V snahe dosiahnuť tieto zámery pristúpili strany k vytvoreniu prípravnej etapy, ktorej cieľom je s pomocou Spoločenstva posilňovanie tureckej ekonomiky (článok 3), prechodnej etapy zameranej na postupné vytváranie colnej únie⁸ spolu so zosúladovaním príslušných finančných politík (článok 4), a napokon konečnej etapy zameranej na dosiahnutie užšej koordinácie vyššie uvádzaných politík (článok 5).

8. S cieľom zabezpečiť kontinuálny vývoj tohto systému sa zástupcovia zmluvných strán stretávajú v rade, ktorá koná v rámci právomocí jej zverených dohodou

o pridružení (článok 6) a ktorá má rozhodovaciu právomoc v prípadoch uvedených v dohode (článok 22) na účely dosiahnutia stanovených cieľov.

9. Druhá etapa zahŕňa posúdenie postupnej liberalizácie pohybu pracovníkov⁹, pri ktorom sa zmluvné strany dovolávajú článkov 48 a 49 (zmenené, teraz články 39 ES a 40 ES) a článku 50 Zmluvy o EHS (zmenený, teraz článok 41 ES) (článok 12).¹⁰

B — *Dodatkový protokol*

10. Prechodná etapa dosiahla svoj vrchol v roku 1970 tým, že došlo k prijatiu Dodatkového protokolu k Dohode o pridružení,¹¹ ktorý nadobudol platnosť roku 1973 (článok 62), s cieľom definovať podmienky, podrobné schémy a časové harmonogramy implementácie nasledujúcej etapy (článok 1).

6 — Rozsudok z 28. apríla 2004, C-373/02, Zb. s. I-3605.

7 — Podľa článku 28 v prípade, že Turecko v plnom rozsahu prevezme povinnosti vyplývajúce zo Zmluvy o ES, zmluvné strany posúdia možnosť pristúpenia [neoficiálny preklad].

8 — Hartler, C. a Laura, S.: „The EU model and Turkey. A case for Thanksgiving“, *Journal of World Trade*, č. 3, 1999, s. 147 a nasl.

9 — Na základe výmeny listov predsedov oboch delegácií z 12. septembra 1963 (Ú. v. ES 1964, 217, s. 3701) bola Asociačná rada splnomocnená posudzovať záležitosti týkajúce sa pracovnej sily v Turecku aj v prvej etape.

10 — Rovnako ako články 52 až 56 a článok 58 Zmluvy o EHS (teraz články 43 ES až 46 ES a článok 48 ES) stanovujú postupné zavádzanie práva usadiť sa (článok 13), a články 55, 56 a 58 až 65 Zmluvy o EHS (teraz články 45 ES, 46 ES a 48 ES až 54 ES) zavádzanie slobody poskytovania služieb.

11 — Podpísaný v Bruseli 23. novembra 1970 a schválený a potvrdený v mene Spoločenstva nariadením Rady (EHS) č. 2760/72 z 19. decembra 1972 (Ú. v. ES L 293, 1972, s. 1; Mim. vyd. 11/011, s. 41). Finančný protokol pripojený k dohode o pridružení bol podpísaný v ten istý deň.

11. Hlava II upravuje pohyb osôb a služieb, problematiku pracovníkov upravuje kapitola 1, ktorá obsahuje článok 36, podľa ktorého sa má voľný pohyb pracovníkov dosiahnuť v postupných etapách v súlade so zásadami uvedenými v článku 12 dohody o pridružení v období medzi koncom dvanásteho a dvadsiateho druhého roku nasledujúcich po nadobudnutí platnosti tejto dohody.¹² Asociačná rada má rozhodnúť o pravidlách potrebných na dosiahnutie tohto cieľa.

12. Podľa článku 37 sa má s tureckými občanmi zamestnanými v rámci Spoločenstva zaobchádzať v oblasti pracovných podmienok a odmeňovania rovnako ako s občanmi členských štátov.

C — Rozhodnutie č. 1/80

13. Dňa 19. septembra 1980, následne po rozhodnutí č. 2/76 z 20. decembra 1976

o vykonaní článku 12 dohody o pridružení, prijala Asociačná rada rozhodnutie č. 1/80.¹³

14. Článok 6 sa nachádza v kapitole II, ktorá je označená ako „Sociálne ustanovenia“, v časti 1 nazvanej „Otázky týkajúce sa zamestnanosti a voľného pohybu pracovníkov“. Znie:

„1. Turecký pracovník, ktorý sa nachádza na legálnom trhu práce členského štátu, s výhradou ustanovení článku 7 týkajúceho sa slobodného prístupu jeho rodinných príslušníkov k zamestnaniu:

- má v tomto členskom štáte po jednom roku legálneho zamestnania právo na obnovenie svojho pracovného povolenia u toho istého zamestnávateľa, ak ten má voľné pracovné miesto,
- má v tomto členskom štáte po troch rokoch legálneho zamestnania

12 — Ako je zrejme z rozsudku z 30. septembra 1987, Demirel (12/86, Zb. s. 3719, bod 23), článok 12 dohody o pridružení, rovnako ako článok 36 protokolu nemajú priamy účinok; avšak od rozsudkov z 20. septembra 1990, Sevince (C-192/89, Zb. s. I-3461, bod 22); z 26. novembra 1998, Birden (C-1/97, Zb. s. I-7747, bod 52), a z 8. mája 2003, Wählergruppe Gemeinsam (C-171/01, Zb. s. I-4301, bod 64), táto skutočnosť nebráni tomu, aby rozhodnutia Asociačnej rady, ktoré v určitých aspektoch vyvolávajú účinnosť programov uvedených v dohode, mali priamy účinok.

13 — Ako bolo uvedené v rozsudku zo 6. júna 1995, Bozkurt (C-434/93, Zb. s. I-1475, bod 14), rozhodnutie č. 2/76 predstavovalo prvú etapu uskutočňovania voľného pohybu pracovníkov a rozhodnutie č. 1/80 znamenalo ďalšiu etapu. V tomto zmysle sa popri už citovanom rozsudku Birden, bod 52, vyjadrujú rozsudky z 23. januára 1997, Tetik (C-171/95, Zb. s. I-329, bod 20); z 30. septembra 1997, Günaydin a i. (C-36/96, Zb. s. I-5143, body 20 a 21), a Ertanir (C-98/96, Zb. s. I-5179, body 20 a 21); z 10. februára 2000, Nazlı (C-340/97, Zb. s. I-957, bod 52); z 19. novembra 2002, Kurz (C-188/00, Zb. s. I-10691, bod 40); a z 2. júna 2005, Dörr a Unal (C-136/03, Zb. s. I-4759, bod 66).

a s výhradou práva prednosti pracovníkov členských štátov Spoločenstva právo v rámci toho istého povolania odpovedať u zamestnávateľa podľa svojho výberu na inú pracovnú ponuku uskutočnenú za obvyklých podmienok a zaregistrovanú na úradoch práce tohto členského štátu,

1977 pre rôznych nemeckých zamestnávateľov ako námorník, na čo nepotreboval pracovné povolenie, ale povolenie na pobyt, ktoré mu bolo niekoľkokrát udelené, pretože platnosť každého z nich bola obmedzená na obdobie trvania jednotlivého zamestnaneckého pomeru. Od 18. januára 1993 získal potvrdenie preukazujúce jeho zdravotnú nespôsobilosť vykonávať toto povolanie.

- požíva v tomto členskom štáte po štyroch rokoch legálneho zamestnania slobodný prístup k akejkoľvek zamestnaneckej činnosti podľa svojho výberu.

16. Obdobie od začiatku jeho zamestnaneckej činnosti po jeho zdravotnú nespôsobilosť možno v súlade s klasifikáciou vnútroštátneho súdu rozdeliť do štyroch kategórií:

2. Dovoľenky za kalendárny rok a neprítomnosť z dôvodu materstva, pracovného úrazu alebo krátkodobej choroby sa považujú za doby legálneho zamestnania. Doby nedobrovoľnej nezamestnanosti riadne potvrdené príslušnými orgánmi a neprítomnosť pre dlhodobú chorobu nemajú, bez toho, že by sa považovali za doby legálneho zamestnania, vplyv na práva nadobudnuté na základe predchádzajúcej doby zamestnania.

1. zamestnanecká činnosť vrátane dovoľenky za kalendárny rok s tým, že niekoľkokrát pracoval pre toho istého zamestnávateľa po dobu viac ako jedného roka, hoci nikdy nie viac ako po dobu troch rokov;¹⁴

2. nedobrovoľná nezamestnanosť, ktorá zohľadňuje len obdobia potvrdené príslušnými orgánmi, ktoré trvali od jedného mesiaca a niekoľko dní až po takmer osem mesiacov;¹⁵

...“ [neoficiálny preklad]

II — Skutkový stav, spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

15. Pán Sedef, turecký štátny príslušník narodený v roku 1952, pracoval od roku

14 — Konkrétne: od 31.8.1977 do 20.11.1977; od 28.11.1977 do 10.2.1978; od 7.3.1978 do 12.9.1978; od 17.11.1978 do 14.6.1979; od 16.8.1979 do 21.6.1980; od 27.7.1980 do 9.11.1981; od 4.12.1981 do 13.4.1982; od 7.8.1982 do 27.10.1983; od 2.11.1983 do 18.5.1984; od 16.7.1984 do 23.7.1985; od 21.10.1986 do 22.2.1987; od 22.11.1988 do 14.3.1989; od 14.4.1989 do 24.6.1989; od 3.7.1989 do 23.9.1989; od 2.1.1990 do 31.1.1990; od 7.2.1990 do 26.2.1991, a od 15.2.1992 do 10.9.1992.

15 — Od 23.6.1982 do 6.8.1982; od 13.6.1984 do 14.7.1984; od 1.8.1986 do 20.10.1986; od 7.4.1987 do 20.6.1988; od 18.8.1988 do 21.11.1988; od 3.4.1991 do 30.11.1991, a od 2.12.1991 do 13.1.1992.

3. práceneschopnosť pre chorobu, ktorá zahrnuje kratšie obdobia neprítomnosti na pracovisku a dlhšie obdobia, ktoré v jednom prípade prekročili jeden rok;¹⁶ a

4. ostatné obdobia, ktoré zahŕňajú 17 období, ktoré pán Sedef sám označuje ako „neplatené voľná“, v trvaní od 1 až po 70 dní, ktoré počas približne 15 rokov predstavujú celkovo takmer 13 mesiacov (7.2 %).¹⁷

17. V roku 1992 v snahe získať zamestnanie na zemi, požiadal o udelenie povolenia na pobyt, ktoré by sa nevzťahovalo len na zamestnaneckú činnosť v námornej doprave, čo bolo zo strany Freie und Hansestadt Hamburg zamietnuté.

18. Verwaltungsgericht Hamburg (Správny súd Hamburg), na ktorý pán Sedef následne podal žalobu, nariadil, aby mu bolo toto povolenie vydané, odvolávajúc sa pritom na článok 6 rozhodnutia č. 1/80.

16 — Od 11.2.1978 do 23.2.1978; od 19.6.1980 do 6.7.1980; od 13.6.1985 do 31.7.1986; od 16.2.1987 do 31.3.1987; od 24.9.1989 do 1.1.1990; od 27.2.1991 do 2.4.1991, a od 11.9.1992 do 18.1.1993.

17 — Od 21.11.1977 do 27.11.1977; od 24.2.1978 do 6.3.1978; od 13.9.1978 do 16.11.1978; od 15.6.1979 do 15.8.1979; od 7.7.1980 do 26.7.1980; od 10.11.1981 do 3.12.1981; od 14.4.1982 do 22.6.1982; od 28.10.1983 do 1.11.1983; od 19.5.1984 do 12.6.1984; 15.7.1984; od 1.4.1987 do 6.4.1987; od 21.6.1988 do 17.8.1988; od 15.3.1989 do 13.4.1989; od 25.6.1989 do 2.7.1989; od 1.2.1990 do 6.2.1990; 1.12.1991, a od 14.1.1992 do 14.2.1992.

19. Žalovaný orgán podal odvolanie na Oberverwaltungsgericht Hamburg (Vyšší správny súd Hamburg), ktorý tomuto odvolaniu vyhovel s odôvodnením, že nedošlo k naplneniu podmienok tohto ustanovenia.

20. Vzhľadom na to, že Bundesverwaltungsgericht, na ktorý pán Sedef podal dovolanie („Revision“), zastával názor, že pán Sedef podľa vnútroštátnej právnej úpravy¹⁸ nemá právo na vydanie tohto povolenia, ale mohol by ho mať podľa práva Spoločenstva, rozhodol konanie prerušiť a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Má sa článok 6 ods. 1 tretia zarážka a ods. 2 rozhodnutia Asociačnej rady č. 1/80 z 19. septembra 1980 zriadenej Dohodou o pridružení medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Tureckom vykladať tak, že turecký pracovník, ktorý od roku 1977 počas viac ako 15 rokov vykonával postupne u zamestnávateľov v námornej doprave členského štátu na legálnom trhu práce legálne zamestnanie, na ktoré sa nevyžaduje pracovné povolenie, a ktorý počas tohto obdobia splnil podmienky stanovené článkom 6 ods. 1 prvou zarážkou rozhodnutia č. 1/80, má právo na vydanie povolenia na pobyt, pokiaľ bolo jeho zamestnanie v námornej

18 -- § 10 Ausländergesetz (nemecký zákon o cudzincoch) z 9. júla 1990 (BGBl. I, s. 1354), v spojitosti s Arbeitsaufenthaltsverordnung (nariadenie o pracovnom povolení) z 18. decembra 1990 (BGBl. I, s. 2994).

doprave prerušené — okrem viacerých prerušení z dôvodu choroby a nedobrovoľnej nezamestnanosti potvrdenej príslušnými orgánmi — 17-krát medzi dvoma pracovnými zmluvami na 1 až 70 dní (celkovo približne na 13 mesiacov) a tento turecký pracovník podľa svojich slov strávil dlhšie doby prerušenia so svojou rodinou v Turecku, pričom v tejto súvislosti nebola potvrdená nedobrovoľná nezamestnanosť? Má z tohto hľadiska význam to, že takéto prerušenia sú v danom povolaní charakteristické (v tomto prípade v námornej doprave)?

pripomienky v lehote stanovenej článkom 20 Štatútu Súdneho dvora.

22. Zástupcovia pána Sedefa a Komisie sa zúčastnili pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 30. júna 2005, a predniesli svoje ústne pripomienky.

IV — Analýza prejudiciálnych otázok

2. Je predpokladom vydania povolenia na pobyt na základe článku 6 ods. 1 tretej zarážky rozhodnutia č. 1/80, aby pracovník najprv splnil podmienky stanovene článkom 6 ods. 1 druhou zarážkou rozhodnutia č. 1/80? Má z tohto hľadiska význam to, že zmena zamestnávateľa pred uplynutím troch rokov je v danom povolaní charakteristická (v tomto prípade v námornej doprave)?“

23. Keďže otázky vnútroštátneho súdu sa týkajú článku 6 rozhodnutia č. 1/80, pred ich posúdením treba uviesť niekoľko všeobecných skutočností týkajúcich sa tohto ustanovenia so zreteľom na daný skutkový stav. Takisto sa treba zaoberať dôsledkami vyplývajúcimi zo skutočnosti, že pán Sedef bol námorníkom.

III — Konanie pred Súdny dvorom

A — Právny režim článku 6 rozhodnutia č. 1/80

21. Freie und Hansestadt Hamburg, nemecká vláda a Komisia predložili písomné

24. Rozhodnutie č. 1/80 nestavia tureckých pracovníkov do rovnocenného postavenia s pracovníkmi Spoločenstva, pretože nepoží-

vajú práva vyplývajúce z voľného pohybu pracovníkov a nie sú oprávnení sa v rámci Spoločenstva voľne pohybovať alebo usadiť sa. Títo pracovníci len požívajú určité práva v hostiteľskej krajine, na ktorej územie vstúpili v súlade so zákonom a v ktorej vykonávali po určité obdobie určitú legálnu zamestnaneckú činnosť.¹⁹ Nenachádzajú sa však ani v takom postavení ako občania tretích krajín.²⁰

25. Článok 6 rozhodnutia č. 1/80 ako podmienku uplatňovania rôznych práv v závislosti od dĺžky legálneho zamestnania vyžaduje, aby pracovník „pôsobil na legálnom trhu práce členského štátu“.

1. Pôsobenie na legálnom trhu práce

26. Základná požiadavka pôsobenia na legálnom trhu práce zahŕňa pracovnoprávny pomer vykonávaný, alebo aspoň majúci úzku väzbu na územie Spoločenstva a ďalej, že musí ísť o „legálne“ zamestnanie.

19 — Rozsudky Tetik, už citovaný, bod 29, a Günaydin a i., už citovaný, bod 22. Právna teória rozlišuje z hľadiska ich obsahu medzi „voľným pohybom podľa dohody o pridružení“ a „voľným pohybom v Spoločenstve“: Krück, H.: „Die Freizügigkeit der Arbeitnehmer nach dem Assoziierungsabkommen EG/Türkei“, *EuR*, 1984, s. 292 a nasl., a Rumpf, C.: „La libre circulation des travailleurs turcs et l'association entre la Communauté européenne et la Turquie: de Demirel à Kus en passant par Sevince“, *Actualités du droit*, č. 2, 1994, s. 271.

20 — Podľa článku 8 ods. 1 rozhodnutia č. 1/80 tureckí pracovníci majú prednosť pred pracovníkmi tretích krajín v prípade, že pracovné miesto sa v Spoločenstve neobsadí pracovnou silou z členských štátov.

27. Na účely posúdenia prvej z týchto podmienok uplatňuje judikatúra kritériá obdobné tým, ktoré sa uplatňujú v súvislosti s voľným pohybom pracovníkov,²¹ a takúto väzbu považuje za preukázanú v prípade, že pracovník za odmenu uskutočňuje skutočnú a efektívnu ekonomickú činnosť v prospech a pod vedením inej osoby.²² Rovnaké pravidlá sa uplatňujú v prípade posudzovania územnej spojitosti, pričom sa berie do úvahy miesto, kde pracovník vstúpil do pracovného pomeru a kde vykonáva zamestnaneckú činnosť, ako aj vnútroštátna právna úprava v oblasti pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia.²³

28. Pôsobenie na legálnom trhu práce predpokladá stabilnú a istú situáciu,²⁴ v rámci ktorej pracovník vyhovel požiadavkám kladeným zo strany vnútroštátnej právnej úpravy hostiteľského členského štátu, a v rámci ktorej je oprávnený vykonávať v tejto krajine dané povolanie.²⁵

21 — Na tureckých štátnych príslušníkov požívajúcich práva, ktoré im boli priznané na základe rozhodnutia č. 1/80, sa totiž uplatňujú zásady uvedené v článkoch 39 ES, 40 ES a 41 ES (rozsudky Birden, už citovaný, bod 23, a Kurz, už citovaný, body 30 a 31).

22 — Rozsudky Günaydin a i., už citovaný, bod 31, a Ertanir, už citovaný, bod 43.

23 — Rozsudky Bozkurt, už citovaný, bod 23; Günaydin a i., už citovaný, bod 29; Ertanir, už citovaný, bod 39; Birden, už citovaný, bod 33, a Kurz, už citovaný, bod 37.

24 — Rozsudky Sevince, už citovaný, bod 30, a Bozkurt, už citovaný, bod 26.

25 — Rozsudky Birden, už citovaný, bod 51; Nazli, už citovaný, body 31 a 32; a Kurz, už citovaný, bod 39. Rovnako, napriek tomu, že popierajú legálnosť zamestnania v prejednávanych veciach, rozsudky z 16. decembra 1992, Kus, C-237/91, Zb. s. I-6781, bod 18; z 5. júna 1997, Kol, C-285/95, Zb. s. I-3069, bod 29; a z 20. septembra 1990, Sevince, už citovaný, bod 31. Pozri tiež Gutmann, R.: „Die aufenthaltsrechtliche Bedeutung des Beschlusses Nr. 1/80 des Assoziationsrats EWG-Türkei“, *Assoziierungsabkommen der EU mit Drittstaaten*, Viedeň, 1998, s. 66.

2. Priznávané práva

29. V rámci systému postupnej integrácie sú priznávané určité práva, ktoré závisia od dĺžky obdobia vykonávania určitého zamestnania.²⁶

30. Tri zarážky článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 1/80, ktoré má podľa ustálenej judikatúry priamy účinok,²⁷ stanovujú príslušný počet druhov práv, ktoré pracovník postupne nadobúda tým, čím dlhšie trvá jeho zamestnanecká činnosť v členskom štáte, a ktoré zahŕňajú zodpovedajúce právo na pobyt.²⁸

31. V prípade, že legálne zamestnanie trvá dlhšie než rok, príslušný pracovník je oprávnený obnoviť si pracovné povolenie u pôvodného zamestnávateľa; v prípade, že pracuje ďalšie dva roky, môže tento pracovník zmeniť zamestnávateľa, nie však povolanie alebo krajinu; a napokon po ďalšom roku získava právo na prístup k akejkoľvek zamestnaneckej činnosti v danej krajine.

32. Po dosiahnutí poslednej úrovne môžu pracovníci stratiť nadobudnuté práva len v prípade, že z akéhokoľvek dôvodu prestanú byť trvalo súčasťou pracovného trhu,²⁹ alebo ak dočasné obdobie bez zamestnania presiahne primerané časové obmedzenie stanovené pre vstup do nového zamestnaneckého pomeru.³⁰

3. Výpočet obdobia

33. Práva priznané v zarážkach článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 1/80 sú podmienené zamestnaním na „nepretržené“ obdobie jedného, troch alebo štyroch rokov. Z toho vyplýva, že v prípade, ak dôjde k ukončeniu zamestnania, prerušuje sa plnenie podmienky plynutia tejto doby, takže vo chvíli, keď dôjde k obnoveniu zamestnania, počítanie tejto doby nepokračuje, ale začína odznova.

34. Keďže vyššie uvedená zásada by mohla v jednotlivých prípadoch viesť k nespravodlivosti, článok 6 ods. 2 pripúšťa určité výnimky a v závislosti od počtu a dĺžky prerušení zamestnania rozlišuje medzi výnimkami, ktoré majú pozitívny účinok vzhľadom na to, že obdobie neprítomnosti v práci sa posudzuje ako obdobie legálneho zamestnania (dovolenka a neprítomnosť z dôvodu materstva, pracovného úrazu alebo

26 — Rozsudky z 5. októbra 1994, Eroglu, C-355/93, Zb. s. I-5113, bod 12; z 23. januára 1997, Tetik, už citovaný, bod 23; a z 30. septembra 1997, Günaydin a i., už citovaný, bod 25, a Ertanir, už citovaný, bod 25.

27 — Rozsudky Sevince, už citovaný, bod 26; Eroglu, už citovaný, bod 11; Tetik, už citovaný, bod 22; Günaydin a i., už citovaný, bod 24; a Kurz, už citovaný, bod 26.

28 — Rozsudky z 11. mája 2002, Savas, C-37/98, Zb. s. I-2927, bod 60; Sevince, už citovaný, bod 29; Kus, už citovaný, bod 33; Eroglu, už citovaný, bod 20; Bozkurt, už citovaný, bod 28; Günaydin a i., už citovaný, bod 26; Ertanir, už citovaný, bod 26; Nazli, už citovaný, bod 28; Kurz, už citovaný, bod 27, a Dörr a Ünal, už citovaný, bod 66.

29 — Rozsudok Bozkurt, už citovaný, bod 39.

30 — Rozsudok Nazli, už citovaný, bod 44.

krátkodobej choroby) a tými, ktoré predchádzajú negatívnym dôsledkom vzhľadom na to, že predchádzajú odňatiu alebo zníženiu pôvodne nadobudnutých práv (riadne potvrdené obdobie nedobrovoľnej nezamestnanosti a obdobia pracovnej neschopnosti z dôvodu dlhodobej choroby).

35. V posledných uvádzaných situáciách sa v prípade osoby, ktorá prestala pracovať z akýchkoľvek uvedených dôvodov, nemusí začať počítať plynutie tejto doby nanovo, ako keby nikdy legálne na území hostiteľského štátu nepracovala.³¹

36. Osobitné pravidlá vzťahujúce sa na neprerušenosť obdobia zamestnanosti sa neuplatňujú v prípade, ak turecký pracovník spĺňa podmienky tretej zarážky článku 6 ods. 1 pre ničím nepodmienené právo na zamestnanie, ktoré mu toto ustanovenie priznáva.³² Navyše je oprávnený pozastaviť svoje pôsobenie na pracovnom trhu vzhľadom na to, že je v ňom už v plnom rozsahu integrovaný.³³ Tento prípad, v rámci ktorého sa neprihliada na určité obdobia prerušenia, si nemožno zamieňať s predtým uvádzanými situáciami, v rámci ktorých ešte len ide o nadobúdanie práv.

37. Takisto treba poznamenať, že hoci si uvedené podmienky vyžadujú restriktívny výklad,³⁴ keďže inak by došlo k skresleniu spôsobu výpočtu, môžu nastať situácie, keď treba zohľadniť niektoré, väčšinou krátkodobé, obdobia.³⁵

B — Výklad článku 6 rozhodnutia č. 1/80 a povolanie námorníka

38. Na konci každej z prejudiciálnych otázok položených Súdnemu dvoru sa vnútroštátny súd pýta na dôsledky vzhľadom na osobitnú povahu povolania námorníka.

39. Námorná doprava je odvetvie charakteristické od svojich počiatkov tým, že sa vyznačuje rôznorodými nebezpečenstvami a značnými ťažkosťami, keďže sa vykonáva v nehostinnom a neúprosnom prostredí,³⁶ i keď podmienky, v rámci ktorých sa uskutočňuje, sa v priebehu času zmenili.

31 — Rozsudok Tetik, už citovaný, body 39 a 40.

32 — Rozsudky Nazli, už citovaný, bod 35, a rozsudok z 7. júla 2005, Dogan, C-383/03, Zb. s. I-6237, bod 16. Obdobne sa v judikatúre vytvorilo pravidlo, podľa ktorého nie každé obdobie bez zamestnania automaticky vedie k strate práv nadobudnutých podľa článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 1/80 vzhľadom na to, že na to, aby k tejto strate došlo, treba, aby bol stav zamestnaneckej nečinnosti trvalý (rozsudok Nazli, už citovaný, body 36 až 39).

33 — Rozsudok Nazli, už citovaný, bod 40. Rovnaké kritérium sa napríklad uplatňuje vo vzťahu k obdobiu jedného roka v rozsudkoch Birden (už citovaný, body 37 a 64 a výrok), a Ertanir (už citovaný, bod 62 a výrok); a pokiaľ ide o obdobie troch rokov v rozsudkoch Gunaydin a i. (už citovaný, bod 55 a výrok); a znovu Ertanir (už citovaný, bod 38).

34 — Rumpf, O.: „Wann erlischt das Aufenthaltsrecht nach Art. 6 I des Beschlusses Nr. 1/80 des Assoziationsrates EWG-Türkei?“, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*, 1994, s. 1189, zastáva názor, že príklady uvedené v článku 6 ods. 2 sú taxatívne a že aj krátke prerušenia majú za následok zánik nadobudnutých práv. Bundesverwaltungsgericht v uznesení, ktorým bol podaný návrh na začatie prejudiciálneho konania, priznáva, že judikatúra doposiaľ považovala tento zoznam za taxatívny.

35 — Rozsudok Ertanir, už citovaný, bod 69.

36 — Podľa štatistik uvádzaných na zasadnutí námornej sekcie medzinárodnej konferencie práce roku 1996 v rokoch 1994 až 1996 stroskotalo 180 plavidiel s tonážou nad 500 ton, čo malo za následok stratu viac ako 1 200 životov, a to tak z radov pasažierov, ako aj posádky.

„Pre nás, po oceánoch sa plaviacich námorníkov, je more predovšetkým cestou, je to skoro nič viac než cesta, ktorou niekam smerujeme. Aká je to však cesta! Nikdy nezabudnem, ako som po prvýkrát križoval oceán. Plachetnice vtedy ešte stále dominovali svetu. Aká to bola doba! Nehovorím, že vtedy bolo more lepšie, nebolo, bolo však poetickejšie, tajomnejšie, menej známe. Dnes sa plavenie po mori rýchlo mení na priemyselné odvetvie. Námorník vo svojej železnej lodi presne vie, kedy sa bude plaviť, kedy pristane v prístave, vie koľko dní, hodín... Vtedy tomu tak nebolo; človek bol vedený náhodou, šťastím, priaznivým vetrom..., v dnešnej dobe sa more zmenilo, zmenili sa lode a zmenil sa aj námorník.“ Tak sa vyjadrovala hlavná postava známeho španielskeho autora pochádzajúceho z generácie 1898.³⁷

40. Námorníctvo sa v súčasnosti, ako aj kedykoľvek predtým značným spôsobom odlišuje od ostatných činností. Medziná-

rodné právo,³⁸ právo členských štátov³⁹, ako aj právo Spoločenstva uznávajú náročnosť a osobitný charakter života a práce na mori.

41. Pokiaľ ide o Spoločenstvo, ako príklad možno uviesť smernicu Rady 1999/63/ES z 21. júna 1999, ktorá sa týka Dohody o organizácii pracovného času námorníkov uzavretej Združením majiteľov lodí Európskeho spoločenstva (ECSA) a Odborovou federáciou pracovníkov dopravy v Európskej únii (FST),⁴⁰ a smernicu 1999/95/ES Európskeho parlamentu a Rady z 13. decembra

38 — V rámci Medzinárodnej organizácie práce bolo uzatvorené veľké množstvo rôznych dohôd týkajúcich sa „námorníkov“, najmä dohovory č. 7 a 58 o minimálnom veku (pre prácu na mori), 1920 a 1936; č. 8 o odškodnení pri strate zamestnania (v prípade stroškotania), 1920; č. 9 o sprostredkovaní zamestnania pre námorníkov, 1920; č. 16 o lekárskej prehliadke mladých ľudí (pracujúcich na mori), 1921; č. 22 o pracovných zmluvách námorníkov, 1926; č. 23 o repatriácii námorníkov, 1926; č. 54 a 72 o platenom voľne (na mori), 1936 a 1946; č. 55 o povinnostiach majiteľa lode v prípade nemoci alebo úrazu námorníkov, 1936; č. 56 o nemocenskom poistení námorníkov, 1936; č. 57 o pracovnom čase na palube a posádke, 1936; č. 68 o stravovaní a podávaní stravy (členovia posádok), 1946; č. 70 o sociálnom zabezpečení námorníkov, 1946; č. 71 o starobnom dôchodku námorníkov, 1946; č. 76, 93 a 109 o mzdách, pracovnom čase na palube a posádke, 1946, 1949 a 1958; č. 134 o predchádzaní pracovným úrazom námorníkov, 1970; č. 145 o kontinuite zamestnania námorníkov, 1976; č. 147 o komerčnej námornej doprave (minimálne štandardy), 1976; č. 163 o životných podmienkach námorníkov, 1987; č. 166 o repatriácii námorníkov, 1987; č. 179 o príjmaní námorníkov do zamestnania a sprostredkovaní práce pre námorníkov, 1996; a č. 180, o pracovnom čase námorníkov a posádky lodí, 1996. V pôsobnosti Spojených národov boli takisto prijaté viaceré normatívne nástroje, ako napríklad Dohovor o morskom práve z roku 1982.

39 — Pokiaľ ide o Španielsko, ako príklad možno uviesť dekrét č. 2864/1974 z 30. augusta 1974 schvaľujúci prepracované znenie zákona č. 116/1969 z 30. decembra 1969 a zákona č. 24/1972 z 21. júna 1972, ktorým sa upravuje osobitný režim sociálneho zabezpečenia námorníkov (BOE č. 243 z 10. októbra 1972); kráľovský dekrét 1561/1995 z 21. septembra 1995 o osobitnom pracovnom čase v námornej doprave (BOE č. 230 z 26. septembra 1995), zmenený a doplnený kráľovským dekrétom 285/2002 z 22. marca 2002 (BOE č. 82 z 5. apríla 2002); alebo kráľovský dekrét 258/1999 z 12. februára 1999 stanovujúci minimálne zdravotné štandardy v oblasti ochrany zdravia a zdravotnej starostlivosti námorníkov (BOE č. 47 z 24. februára 1999).

40 — Ú. v. ES L 167, s. 33; Mim. vyd. 05/003, s. 363.

37 — Baroja, P.: *Las inquietudes de Shanti Andía*, zbierka Austral, Espasa Calpe, 8. vydanie, Madrid, 1970, s. 13 a 15. Komisia takisto reflektovala túto skutočnosť, keď uviedla, že „mladí ľudia sú čoraz menej ochotní tráviť dlhé obdobia na mori, ďaleko od svojich príbuzných, detí a priateľov. Zdá sa, že aj atraktívnejšie stránky tohto povolania, ako napríklad poznanie sveta a návšteva exotických miest, sa vytratil v dôsledku moderných navigačných postupov, v rámci ktorých lode zostávajú v prístave len krátky čas, alebo na účely výkonu komerčných činností zostávajú úplne mimo prístavu. Navyše moderné lode majú len malé posádky zložené často z členov rôznych národností a hovoriacich rôznymi jazykmi, čo môže viesť k ich sociálnej izolácii“, — bod 1.2.2 oznámenia Komisie Rade a Európskemu parlamentu o školení a prijímaní námorníkov do zamestnania [KOM(2001) 188, konečné znenie].

1999, ktorá sa týka uplatňovania ustanovení pokiaľ ide o pracovný čas námorníkov na lodiach kotviacich v prístavoch spoločenstva.⁴¹

42. Obdobne ako v iných oblastiach, napríklad v doprave,⁴² osobitná povaha povolania námorníka bola zohľadnená v právnej úprave, najmä pokiaľ ide o ochranu zdravia a bezpečnosť.

43. Existencia vlastnej právnej úpravy preukazuje, že tam, kde to bolo považované za potrebné, osobitná povaha takéhoto povolania bola zohľadňovaná.

44. Rozhodnutie č. 1/80 sa nezmieňuje o osobitnej kategórii pracovníkov, a preto pravidlá, ktoré stanovuje, sa vzťahujú na všetkých zamestnancov bez ohľadu na to, aké povolanie vykonávajú.

45. Toto tvrdenie nevyvracia ani článok 12 umožňujúci členskému štátu a Turecku dočasne upustiť od automatického uplatňovania článkov 6 a 7 v prípade, že dôjde alebo

by mohlo dôjsť k vážnemu zhoršeniu životnej úrovne alebo zamestnanosti v určitom regióne, odvetví činnosti alebo povolani, keďže toto ustanovenie má všeobecný charakter a je zdôvodnené skutočnosťou, že v danom prípade by išlo o výnimočnú a krátkodobú situáciu.

46. Navyše Súdny dvor potvrdil, že znenie článku 6 je všeobecné a bezpodmienečné vzhľadom na to, že nedáva členským štátom právomoc vylúčiť určité kategórie tureckých pracovníkov z nadobudnutia práv, ktoré im toto ustanovenie priamo priznáva.⁴³ Túto zásadu možno rozšíriť na všetky hypotézy snažiace sa o zdôraznenie osobitosti daného povolania.

47. Z toho vyplýva, že osobitná povaha určitej činnosti posudzovanej v širokom zmysle nemá na účely výkladu uvedeného ustanovenia žiaden význam, lebo ak by sa pripustili výnimky a pravidlá by sa prispôbovali druhu vykonávanej práce, došlo by k narušeniu jednotného výkladu ustanovenia vzhľadom na to, že by nič nebránilo tomu, aby sa aj iné druhy zamestnania neusilovali o osobitný režim, čo by v judikatúre viedlo k rozhodovaniu od prípadu k prípadu s negatívnymi dôsledkami pre právnu istotu a koherentnosť celého systému, aj keď nič

41 — Ú. v. ES L 14, 2000, s. 29; Mim. vyd. 05/003, s. 407.

42 — Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/15/ES z 11. marca 2002 o organizácii pracovnej doby osôb vykonávajúcich mobilné činnosti v cestnej doprave (Ú. v. ES L 80, s. 35; Mim. vyd. 05/004, s. 224).

43 — Rozsudok Ertanir, už citovaný, bod 33. Tezcan, E.: „Le droit du travail et le droit de séjour des travailleurs turcs dans l'Union européenne à la lumière des arrêts récents de la Cour de Justice des Communautés européennes“, *Revue du Marché commun et de l'Union européenne*, č. 445, február 2001, s. 124 a 125.

nebráni zohľadňovaniu osobitostí každého jednotlivého prípadu, pokiaľ sa rozhoduje o právach uvedených v tomto ustanovení.

50. Ak by výpočet zahrnoval obdobia trvajúce od 1 až po 70 dní, ktoré pán Sedef nazýva „neplatené voľná“, dosiahol by hranicu stanovenú pre najvyššiu úroveň práv podľa tretej zarážky, avšak len za predpokladu, že by tieto obdobia spadali do režimu pôsobnosti článku 6 ods. 2.

C — Prvá prejudiciálna otázka

48. Základná pochybnosť vnútroštátneho súdu sa týka výkladu tretej zarážky článku 6 ods. 1 a článku 6 ods. 2 rozhodnutia č. 1/80, pokiaľ ide o stanovenie dôsledkov prerušenia vzniknutých nie z dôvodu riadne potvrdenej nezamestnanosti alebo pracovnej neschopnosti v dôsledku choroby, na priznanie slobodného prístupu k zamestnaneckej činnosti, a stanovenie dôsledku skutočnosti, že zmeny zamestnávateľa sú pre dané povolanie typické — i napriek tomu, že posledný uvádzaný aspekt, ktorý je spoločný pre obe prejudiciálne otázky, bol práve analyzovaný.

51. Prirovnávanie týchto období na tieto účely k dovolenke za kalendárny rok alebo s obdobím práceneschopnosti v dôsledku krátkodobej choroby, ktoré sa celkom zrejme započítavajú, zjavne nie je namieste, pričom takto to vníma aj vnútroštátny súd.

52. Takisto ich nemožno prirovnávať k obdobiam, počas ktorých bol dlhodobý chorý a ktoré boli zmieňované inde.

49. V predloženom prípade tento problém vznikol v dôsledku toho, že pán Sedef pracoval pre rôznych zamestnávateľov na nemeckých lodiach viac ako 15 rokov, avšak podľa zistení predložených zo strany Bundesverwaltungsgericht bez prerušenia len počas doby postačujúcej na nadobudnutie práv uvedených v prvej zarážke uvedeného článku, t. j. práva na obnovenie jeho pracovného povolenia u pôvodného zamestnávateľa.

53. Pokiaľ ide o ich posúdenie ako období nedobrovoľnej nezamestnanosti, uvedené ustanovenie sa zmieňuje len o nezamestnanosti riadne potvrdenej príslušnými orgánmi. Takéto potvrdenie sa má vykladať v súlade s jeho účelom, ktorým je predchádzanie podvodom prostredníctvom uľahčenia štátneho dohľadu nad pracovníkmi, pretože absencia riadneho zaevidovania na úrade

ako nezamestnaná osoba má vplyv na legálnosť celej situácie.⁴⁴

ského štátu, ani nenaruša účel úradného potvrdzovania nezamestnanosti.⁴⁷

54. Z informácií uvedených v uznesení Bundesverwaltungsgericht vyplýva, že vzhľadom na jeho vyhliadky rýchleho nájdenia si práce,⁴⁵ čo sa mu v minulosti opakovane darilo, bol pán Sedef legitímne oprávnený odmietnuť zaevidovať sa ako osoba hľadajúca prácu. Rovnako je zrejmé, že po návrate do Nemecka⁴⁶ si obvykle bez väčších problémov našiel zamestnanie, pričom v Nemecku navyše na výkon povolania námorníka nepotreboval pracovné povolenie, ale len povolenie na pobyt.

56. Tento názor je takisto opodstatnený z toho dôvodu, že ako už bolo uvedené predtým, účelom článku 6 rozhodnutia č. 1/80 je zabezpečenie voľného pohybu pracovníkov, pričom predpokladá v právnom zmysle trvalý výkon určitého povolania, t. j. okolnosti, ktorá bola v prípade pána Sedefa dostatočným spôsobom preukázaná.

55. Z toho vyplýva, že existujú dôvody na prirovnanie období krátkych prerušení zamestnania k obdobiam riadne potvrdenej dobrovoľnej nezamestnanosti vzhľadom na to, že takéto prirovnanie nespochybňuje požiadavku pôsobenia na trhu práce člen-

57. Takýto názor je podporený aj rozsudkom zo 17. apríla 1997, Kadiman,⁴⁸ ktorý Komisia cituje vo svojich písomných pripomienkach. Hoci sa tento rozsudok odvoláva na článok 7 rozhodnutia č. 1/80, účelom ktorého je spojenie tureckého pracovníka s členmi jeho rodiny v prípade, že sa zdržovali „nepretržite“ na území hostiteľského členského štátu počas obdobia troch rokov, uvádza sa v ňom, že to neznamena, že „dotknutá osoba nemôže opustiť miesto pobytu rodiny na určité primerané obdobie napríklad z dôvodu čerpania dovolenky alebo návštevy rodiny v krajine svojho pôvodu“ (bod 48).

44 — Rozsudok Tetik, už citovaný, v bode 41 zastáva tento názor vo vzťahu k pracovníkovi legálne zamestnanému počas obdobia viac ako štyroch rokov, keďže prípustné pôsobenie na pracovnom trhu možno dosiahnuť v zásade len vtedy, „pokiaľ osoba, ktorá je bez zamestnania, spĺňa všetky náležitosti požadované zo strany dotknutého členského štátu, napríklad zaevidovanie sa ako osoba hľadajúca zamestnanie, a tým dostupná pre príslušné orgány, sprostredkujúce zamestnanie počas požadovaného obdobia“.

45 — Z tohto uznesenia, ktorým bol podaný návrh na začatie prejudiciálneho konania, vyplýva, že námorník, ktorému bolo ponúknuté nové zamestnanie na lodi, ktorá ešte nepriplávala do prístavu, sa môže zaevidovať ako nezamestnaný, a to aj s oneskorením.

46 — Uznesenie, ktorým bol podaný návrh na začatie prejudiciálneho konania, uznáva, že pán Sedef „pováčšine bez problémov bezprostredne po svojich „neplatených vojnách“ získal nové zamestnanie“.

47 — Taká bola situácia napríklad v období medzi 23. júnom 1982 a 20. júnom 1988, v rámci ktorého „neplatené voľno“ zahrnovalo obdobia od 28. októbra do 1. novembra 1983 a od 19. mája do 12. júna 1984 — po 13. júne začalo obdobie nezamestnanosti — 15. júl 1984 a od 1. do 6. apríla 1987.

48 — C-351/95, Zb. s. I-2133.

58. Za tohto predpokladu by tak bolo pokrytých niekoľko predmetných období, nie však tie, ktoré trvali neprimerane dlho, pretože došlo k zdržaniu pri zamestnávaní alebo návštevy rodiny trvali dlhšie než bolo primerané.

zarážky článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 1/80 podmienené tým, aby dotknutý pracovník spĺňal podmienky stanovené v druhej zarážke.

59. V každom prípade nie je úlohou Súdneho dvora vymedzovať prípady zodpovedajúce podmienkam článku 6 ods. 2 rozhodnutia č. 1/80, keďže by tým došlo k zasahovaniu do právomoci vnútroštátneho súdu. Súdný dvor sa preto musí obmedziť na poskytnutie potrebného usmernenia tak, aby v konaní vo veci samej bolo právo Spoločenstva uplatnené správne.

62. Zarážky článku 6 priznávajú v závislosti od dĺžky legálneho zamestnania postupne sa rozširujúce práva slobodného prístupu k zamestnaniu. Ak sa zohľadňuje výlučne doba trvania zamestnania, možno samostatne posudzovať podmienky zodpovedajúce každej fáze v tom zmysle, že vyššia úroveň zahŕňa predchádzajúce úrovne — štyri roky zahŕňajú tri roky a tri roky zahŕňajú jeden rok.

60. Vyššie uvedené úvahy ma vedú k záveru, že odpoveď na prvú položenú prejudiciálnu otázku by mala znieť tak, že článok 6 ods. 2 rozhodnutia č. 1/80 sa vzťahuje na také prerušenia dôb legálneho zamestnania dosiahnutých dotknutým tureckým pracovníkom, o aké ide vo veci samej, s výnimkou tých, ktoré trvajú neprimerane dlho, pretože došlo k zdržaniu pri zamestnávaní alebo návštevy rodiny trvali dlhšie než bolo primerané, pričom je úlohou vnútroštátneho súdu, aby posúdil charakter týchto prerušení.

63. Ťažkosti vznikajú v prípade posudzovania otázky, či išlo o zamestnanie u jedného alebo viacerých zamestnávateľov, keďže len v prípade splnenia doby troch rokov legálneho zamestnania nadobúda príslušný pracovník práva podľa druhej zarážky a stáva sa oprávneným reagovať na ponuky aj iných zamestnávateľov ako svojho prvého zamestnávateľa.

D — Druhá prejudiciálna otázka

61. Bundesverwaltungsgericht chce takisto vedieť, či je nadobudnutie práva podľa tretej

64. Systém postupnej integrácie podľa článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 1/80 znamená, že na to, aby bolo možné dosiahnuť vrchnú hranicu oprávnenia, musí príslušný pracovník prejsť jednotlivo každou z jednotlivých úrovní práv, a preto neexistuje možnosť preskočenia na poslednú úroveň.

65. V grafickom znázornení si danú situáciu možno predstaviť ako štyri sústredené kruhy. Najmenší z nich predstavuje výlučne očakávanie, keď však daná osoba odpracuje pre jedného zamestnávateľa jeden rok, vstúpi do druhého kruhu a má možnosť obnoviť si svoje pracovné povolenie. V prípade, že odpracuje dobu troch rokov — pričom z toho implicitne vyplýva, že pre jedného zamestnávateľa — pracovník vstúpi do tretieho kruhu, čo v prípade nezmeneného povolania umožňuje zmeniť zamestnávateľa. V prípade, že v rámci toho istého povolania boli odpracované štyri roky, nad rámec možnosti vybrať si akéhokoľvek zamestnávateľa je pracovník oprávnený vybrať si akýkoľvek iný druh práce.

66. V tomto ohľade treba vziať do úvahy rozsudok Eroglu, podľa ktorého sa prvá zarážka článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 1/80 uplatní v prípade, že daný pracovník má záujem predĺžiť si svoje pracovné povolenie, „aby mohol ďalej pracovať pre toho istého zamestnávateľa aj po uplynutí počiatočného obdobia jedného roka legálneho zamestnania“ (bod 13), avšak bez rozšírenia jeho rozsahu, ktoré by umožňovalo zmenu zamestnávateľa „pred uplynutím troch rokov uvedených v druhej zarážke“, čo by navyše „zbavilo pracovníkov členských štátov práva prednosti, ktoré im je priznané podľa tejto zarážky v prípade, že turecký pracovník mení zamestnávateľa“ (bod 14).

67. Rovnako podľa rozsudku z 29. mája 1997, Eker⁴⁹, „koherentnosť systému

postupnej integrácie... by bola narušená v prípade, že pracovník by mal právo zamestnať sa u iného zamestnávateľa ešte pred tým, ako splní podmienku jednoročného legálneho zamestnania uvedenú v prvej zarážke článku 6 ods. 1..., pretože až po uplynutí troch rokov legálneho zamestnania v členskom štáte je turecký pracovník oprávnený zamestnať sa u iného zamestnávateľa..." (bod 23).

68. Vyššie uvedené dôvody predstavujú východiskový bod pre zodpovedanie predloženej otázky, nemali by však byť posudzované mechanickým spôsobom, ignorujúc tak iné okolnosti, ktorých význam daný členský štát pri posudzovaní žiadostí tureckého pracovníka výslovne zdôraznil. Prehliadať tieto osobitosti by znamenalo uplatňovať dané ustanovenie doslovne, bez ohľadu na jeho duch a účel, čo by bolo v rozpore s pojmom spravodlivosti, ktorú však možno dosiahnuť na základe teleologického alebo systematického výkladu tohto ustanovenia.

69. Z údajov v spise skutočne vyplýva, že nemecké orgány bez akýchkoľvek námietok udelili pánovi Sedefovi povolenia na pobyt potrebné na to, aby sa mohol zamestnať ako námorník, a to aj vtedy, keď o ne požiadal preto, aby mohol pracovať u rôznych majiteľov lodí napriek tomu, že u žiadneho z nich

⁴⁹ — C-386/95, Zb. s. I-2697.

nezostal v zamestnaní dlhšie ako tri roky — a len málokedy dlhšie ako jeden rok.⁵⁰ Tieto orgány sa teda nepridržiavali striktného doslovného výkladu daného ustanovenia a posudzovali relevantné skutočnosti ako celok tak, aby uplatnili duch daného pravidla na osobitné okolnosti prípadu pána Sedefa. Až v súčasnosti, keď si hľadá zamestnanie na pevnine sa vyžaduje, aby striktné splnil podmienky uvedené v zarážkach článku 6 ods. 1.⁵¹

71. Vo svetle tejto judikatúry je opodstatnené vyvodiť záver, že za okolností v danom prípade konanie vnútroštátnych orgánov počas obdobia viac ako šesťnásť rokov vyvolávalo dojem, že situácia dotknutej osoby je v zmysle flexibilného výkladu požiadaviek vyplývajúcich zo zarážok článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 1/80 legálna. Potvrdzuje to aj skutočnosť, že napriek tomu, že tento pracovník nadobudol len právo podľa prvej zarážky oprávňujúce ho pokračovať v práci pre pôvodného zamestnávateľa, vnútroštátne orgány mu opakovane udeľovali povolenia umožňujúce mu pracovať aj pre iných podnikateľov pôsobiacich v danej oblasti, t. j. právo uvedené v druhej zarážke vyžadujúce si zamestnanie u rovnakého majiteľa lodí s dobou trvania presahujúcou tri roky.

70. V tomto zmysle už citovaný rozsudok Ertanir, na ktorý rovnako poukazuje Komisia vo svojich písomných pripomienkach, vyžaduje, aby sa zohľadnili „krátkodobé obdobia, počas ktorých turecký pracovník nemal povolenie na pobyt alebo platné pracovné povolenie v hostiteľskom členskom štáte a na ktoré sa nevzťahuje článok 6 ods. 2 uvedeného rozhodnutia, keď príslušné orgány hostiteľského členského štátu z uvedeného dôvodu nespochybnili legálnosť pobytu pracovníka v tejto krajine, ale naopak, vydali mu nové povolenie na pobyt alebo pracovné povolenie“ (bod 69).

72. Popri týchto skutočnostiach je tu navyše zistenie, že tento pracovník pôsobil na legálnom nemeckom trhu práce a v období od roku 1977, keď začal pracovať ako námorník, až do roku 1993, keď bol uznaný za nespôsobilého túto prácu vykonávať, mal stále zamestnanie.⁵²

73. Charakteristické okolnosti tohto prípadu, potrebný účinok, ktorý Súdny dvor priznal rozhodnutiu č. 1/80,⁵³ a samotný

50 — Rozsudok Verwaltungsgericht Hamburg z 10. decembra 1996, s. 4 a nasl.

51 — Mohlo by sa argumentovať tým, že zmena v postoji vyplýva zo skutočnosti, že podľa nemeckých pravidiel na to, aby bolo možné sa zamestnať ako námorník, postačuje mať povolenie na pobyt, pričom neexistuje požiadavka mať pracovné povolenie, ktoré je potrebné na prácu na zemi. Takýto výklad je však na účely rozhodnutia č. 1/80 irelevantný, pretože tu je rozhodujúca okolnosť, že pracovník na jednej strane pôsobí na legálnom trhu práce ako osoba riadne zaregistrovaná a na druhej strane, že riadne vykonáva svoje povolanie bez ohľadu na to, či k tomu potrebuje osobitné povolenie.

52 — Najzreteľnejšie sa to v grafickej podobe uvádza v tabuľke, ktorú Nemecko priložilo k svojim písomným pripomienkam a v ktorej každý rok zodpovedá jednému stĺpcu s farebným rozlíšením jednotlivých období zamestnanosti, choroby, riadne potvrdenej nezamestnanosti a „neplateného voľna“.

53 — Na to odkazujú najmä rozsudky Tetik, už citovaný, bod 31; Günaydin a i., už citovaný, bod 38; Birden, už citovaný, bod 37; a Kurz, už citovaný, bod 68.

účel dohody o pridružení posudzovaný v spojitosti s ostatnými ustanoveniami vzťahujúcimi sa na tento prípad, ktorých cieľom je postupne zavádzať voľný pohyb pracovníkov, naznačujú, že za uvedených okolností by

sa podmienky uvedené v tretej zarážke článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 1/80 mali posudzovať samostatne bez toho, aby sa predtým posudzovali podmienky uvedené v druhej zarážke.

V — Návrh

74. S ohľadom na vyššie uvedené navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky položené zo strany Bundesverwaltungsgericht takto:

1. Článok 6 ods. 2 rozhodnutia č. 1/80 Asociačnej Rady z 19. septembra 1980 o vývoji pridruženía medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Tureckom sa vzťahuje na také prerušenia dôb legálneho zamestnania, o aké ide vo veci samej, s výnimkou tých, ktoré trvali neprimerane dlho, pretože došlo k zdržaniu pri zamestnávaní alebo návštevy rodiny trvali dlhšie než bolo primerané, pričom je úlohou vnútroštátneho súdu, aby posúdil charakter týchto prerušení.
2. Udelenie povolenia na pobyt podľa článku 6 ods. 1 tretej zarážky rozhodnutia č. 1/80 je podmienené predchádzajúcim splnením podmienok uvedených v druhej zarážke tohto ustanovenia, avšak za výnimočných okolností, o aké ide pri pracovných zmluvách v danom prípade, možno posudzovať podmienky uvedené v tretej zarážke samostatne.